Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS www. lpkts.lt

Trisdešimt pirmieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. 2019 m. lapkričio 29 d. Nr. 44 (1354)

Atiduok tėvynei, ką privalai

Jonas ARBAČIAUSKAS

Lapkričio 22–23 dienomis, minint kariuomenės įkūrimo 101-ąsias metines, visoje Lietuvoje vyko Lietuvos laisvės kovų minėjimai ir žuvusiųjų kovose su okupantais pagerbimai. Vilniuje, Rasų kapinėse, labai iškilmingai buvo palaidoti 1963–1964 metų sukilimo vadų Konstantino Kalinausko, Zigmundo Sierakausko ir dar 18 sukilėlių palaikai, rasti Gedimino kalno šlaite.

Kauno rajono Braziūkų kaimo Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčioje buvo aukojamos šv. Mišios už Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės štabo Žvalgybos skyriaus viršininką Stasį Lukšą-Tautvydą ir Birutės rinktinės Žiedo kuopos būrio vadą Petrą Ašmoną-Sargą, kurie 1947 metų rugsėjo 12 dieną šiose apylinkėse žuvo mūšyje su sovietiniais kariais ir stribais. Prieš septynis dešimtmečius Tauro apygardos partizanai čia buvo organizavę mokomosios kuopos 2-os laidos puskarininkių rengimo stovyklą. Sovietų MGB susekė partizanus ir su vidaus kariuomenės pajėgomis netikėtai įsiveržė į stovyklą. Prasidėjo kautynės. Jų metu didvyrių mirtimi žuvo du laisvės kovotojai – Tautvydas ir Sargas.

Braziūkų miške prie atminimo ženklo Tautvydui ir Sargui

Į pagerbimo iškilmes atvyko minimų dviejų partizanų giminės, vietos gyventojai, LGGRTC delegacija su vadove Gintare Jakuboniene, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos pirmininkės pavaduotojas Edvardas Strončikas, LPKTS Kauno filialo pirmininkas Vladas Sungaila su nariais, Kauno rajono ir miesto šaulių, Lietuvos kariuomenės ir savanorių atstovai.

Šv. Mišias už juos ir kitus šiame krašte žuvusius partizanus aukojo Maltos ginkluotųjų pajėgų kapelionas Joseph Meli bei gvardionas, šaulys, kunigas Saulius Paulius Bytautas.

Minėjimo vedėjas Vidmantas Vitkauskas pasveikino susirinkusiuosius, pristatė Ginkluotosios rezistencijos kovos prasmę ir šios laisvės kovos dalyvių Stasio Lukšos bei Petro Ašmono biografijas.

(keliama į 4 psl.)

Generolo Jono Žemaičio-Vytauto ir jo bendražygių keliais

Rugsėjį projekto „Generolo Jono Žemaičio-Vytauto ir jo bendražygių keliais“ komanda dalyvavo inovatyvioje edukacinėje pamokoje „Generolas Jonas Žemaitis-Vytautas“, skirtas Jono Žemaičio-Vytauto metams. Mokiniai naujų technologijų pagalba „sugrįžo“ į Šimkaičių bunkerį, kuriame lankėmės birželį. Jie muziejuje apžiūrėjo šiame bunkeryje rastus partizanų daiktus (du dantų šepetukus, vaistų buteliukus, katiliuką, nupjautą gertuvę, šaukštą, muilinę ir kitus).

Projekto dalyviai aplankė Kryžkalnio memorialą Kęstučio apygardos partizanams atminti. Ieškojo ir surado partizanų vadų Juozo Kasperavičiaus-Visvaldo ir Aleksandro Miliulio-Neptūno vardus. Prie mokyklos prižiūrimo partizanų paminklo Kaziškės miške pasidžiaugėme „Miškasodžio 2019“ metu pasodintais gražiai žaliuojančiais ąžuoliukais, tvarkėme aplinką.

Rugsėjo 25 dieną projekto komanda pravedė 5–8 klasių mokiniams konferenciją „Laisvės kovotojų keliais“, kurioje pristatė atliktus darbus. Konferencijos dalyvius pasveikino mokyklos direktorė Jūratė Lazdauskienė. Ji pasidžiaugė tęsiama tradicija keliauti partizanų kovų keliais, domėtis jų kova už laisvę ir nepriklausomybę.

(keliama į 4 psl.)

Projekto dalyviai lanko atmintinas vietas

Kodėl svarbu minėti Laisvės kovų Prezidentą

Žygimantas PAVILIONIS

Seime mano iniciatyva 2019 metai paskelbti Lietuvos Respublikos Prezidento, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos prezidiumo pirmininko generolo Jono Žemaičio-Vytauto metais. Šįmet minimos ir Laisvės kovų Prezidento 110-osios gimimo metinės bei 1949 metų vasario 16 dieną pasirašytos Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Deklaracijos 70 metų jubiliejus.

Mane Generolo atminimas įkvepia kaip begalinio pasipriešinimo simbolis, iki kraštutinumo įrodęs žmogaus orumą, jėgą, partizaninio karo svarbą, kovojant su tėvynės priešais, siekiančiais pasiglemžti mūsų visų laisvę. Mane taip pat žavi mūsų pirmojo Prezidento valstybinis istorinis įžvalgumas – Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos 1949 metų vasario 16 dienos Deklaracija tapo konstitucinės reikšmės dokumentu, kuris ne tik suteikė laisvės kovoms politinę kryptį ir tikslus, suvienijo partizaninį judėjimą, užtikrino Jono Žemaičio-Vytauto kaip tuomečio Lietuvos valstybės vadovo vaidmens svarbą, tačiau svarbiausia – užtikrino visos Lietuvos valstybės tęstinumą.

„Šį įstatymą priėmėme ne tik dėl mūsų garbingos praeities ir reikiamybės ją deramai įamžinti, tačiau ir dėl aiškios žinios ateičiai...“

Pasaulyje, kuriame jau antrą dešimtmetį mažėja laisvės ir demokratijos, kuriame vis labiau įsigali autokratinės valstybės, kuriame V. Putinas okupuoja vieną valstybę po kitos, stato Astravo ir kitus projektus, mes negalime priimti laisvės kaip duotybės. Tai labai gerai supratome, kuomet buvo okupuotas Sakartvelas, Ukraina, tačiau jau ir vėl valdantieji bando neteisingai supriešinti gynybai skirtas lėšas ir švietimą, nuteikia žmones prieš tolesnį gynybos finansavimą, realiai nesipriešina Astravui, pradeda pataikauti ir nuolaidžiauti autoritariniams režimams. Todėl kartu su bendražygiais surinkus parašus Seime, šį įstatymą priėmėme ne tik dėl mūsų garbingos praeities ir reikiamybės ją deramai įamžinti, tačiau ir dėl aiškios žinios ateičiai – Lietuvoje gyvena žmonės, kurie priešinsis.

(keliama į 7 psl.)

Biudžeto su pasitikėjimu deficitas

Ingrida ŠIMONYTĖ

Biudžetas ir vėl „socialiai orientuotas“, ir vėl „rekordinis“. Ir dar nuostabiai „subalansuotas“. Vyrams ir moterims. Apie tai, kaip ir kieno sąskaita subalansuotas biudžetas, pakalbėsiu pabaigoje, o kiti du epitetai tėra nuvalkiotos klišės. Bent kiek į ateitį ir šalies ambiciją „ištrūkti iš vidutinių pajamų spąstų“ orientuoti žmonės savo santykio su šia retorika jau net nebevadintų nusivylimu, o veikiau nuoboduliu.

Bet šįmet nuobodu nėra, tik nėra ir linksma. Pastarąjį pusmetį nemažiau nuvalkiotas, bent jau retorikos lygmeniu, tapo ir gerovės bei gerovės valstybės siekinys. Išties, kas gali būti prieš? Gerovė – gerai. Valstybė – gerai. Gerovės valstybė – gerai kvadratu. Bėda tik, kad gerovės valstybė yra daugiau nei keli ar keliasdešimt eurų prie biudžetinės algos ar pensijos, gerovės valstybė yra daugiau net nei siekis užtikrinti vienodas galimybes visiems per viešąsias paslaugas. Gerovės valstybė, bent jau ta, į kurią mums šviesų kelią bando rodyti visi nuo Prezidento iki būrio dygstančių neofitų ir konvertuotų partijų, iš tiesų prasideda nuo pasitikėjimo. Įsitikinimo, kad praeivis gatvėje, kurio tu nepažįsti, kad ir tavo kaimynas, verslo partneris, valdžios pareigūnai ar tarnautojai yra tokie patys padorūs ir verti pasitikėjimo, kaip ir tu pats. Be pasitikėjimo apie jokią dosnesnę nei šiuo metu gerovės valstybę nėra prasmės kalbėti – niekas nebus pasiryžęs dėti daugiau savų išteklių ant bendro stalo mūsų bendriems uždaviniams spręsti, jeigu manys, kad kitas nesilaiko žodžio.

Kai praėjusių metų rudenį mokytojai sulipo į Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją per langus, o dėstytojai skambino varpais, kad mokslas ir studijos liko paskutiniuoju prioritetu, kai vis daugiau verslo ir pilietinės visuomenės atstovų, o net ir Valstybės kontrolė jau nedviprasmiškai kalbėjo, kad kompetencija viešojo administravimo institucijose čiuožia žemyn nuožulniąja plokštuma, Vyriausybė ėmėsi įrankio kodiniu pavadinimu „sudarykim darbo grupę“ ir deklaravo spręsianti ilgalaikius viešojo sektoriaus darbo apmokėjimo klausimus, kursianti strategiją.

Seimas gavo dvidešimt puslapių esamos padėties analizės, kelis puslapius būsimų metų plano, kelis puslapius 2025 metų miražo, palikto pasiekti kitoms valdžioms, ir spengiančią tylą tarp šių dviejų laiko taškų. Bet tarsi ir buvo aišku, ką Vyriausybė siūlys daryti kitąmet.

Biudžete nėra nė to. Rezultatas – minus du šimtai milijonų nuo pirminio užmanymo. Gal pasikeitė ekonomikos perspektyvos? Ne, apie lėtėjimą žinojom jau pavasarį. Gal pasikeitė prioritetai? Užkeikimų lygmenyje – ne. Bet praktiniame lygmenyje verda diskusijos, kas turėjo teisę ką pasirašyti, kas kam ką žadėjo ir ar ten buvo Vyriausybės herbinis antspaudas.

Sveikatos apsaugos ministras ruošiasi pasaulinei krizei, kada neliks akmens ant akmens, vien tik sveikatos sistema, jau šių metų pabaigoje turėsianti keturių šimtų milijonų, arba penktadalio savo biudžeto dydžio rezervą. Vis girdžiu, kaip puiku yra būti pasiruošus. Nesiginčiju, tik niekas, įskaitant pačią Vyriausybę, artimiausiu metu tokių dramų neprognozuoja ir kituose pinigų fonduose tokios parengties nė iš tolo nematyti.

Drąsos pripažinti, kad prioritetai keičiami, galbūt dėl koalicijos pasikeitimo, nėra. Nėra drąsos pasiūlyti keisti susitarimus. Tai kaip viešojo sektoriaus darbuotojams, viešųjų paslaugų vartotojams pasitikėti, kad Vyriausybės žodis yra nors šio to vertas?

Finansų ministras tebesprendžia vištos ir kiaušinio rebusą, teigdamas, kad negalima duoti pinigų nereformuotiems sektoriams, nors dar jokia prasminga reforma be pinigų neįvyko, o ir už tas atsakinga ta pati Vyriausybė.

Dauguma didžiuojasi būsimu pensijų augimu, nors padidinti pensijas tada, kai auga pajamos ir dar turi dėl to paties augimo sukauptą rezervą, pagal nustatytą formulę sugebėtų ir dirbtinis intelektas. Net dresuota meška sugebėtų. Būtų iš ko mokytis, jeigu pensijas mokėtumėt padidinti biudžeto pajamoms smigus trečdaliu, o rezervuose švilpaujant vėjams. Kartais piktai pagalvoju, kad net linkėčiau progos pabandyti. Bet iškart susizgrimbu, kad negalima to linkėti – Lietuvos gaila. Viena Venesuela pasaulyje jau yra.

„Be pasitikėjimo apie jokią dosnesnę nei šiuo metu gerovės valstybę nėra prasmės kalbėti – niekas nebus pasiryžęs dėti daugiau savų išteklių ant bendro stalo mūsų bendriems uždaviniams spręsti, jeigu manys, kad kitas nesilaiko žodžio.“

Akivaizdu, kad geriausiai sekasi daryti tai, kas nereikalauja ypatingo galvojimo – pajamos yra, formulė yra, tai ir darom. Ten, kur tarsi yra pajamų, bet nėra gatavos formulės, lengvo atsakymo – vis dar laukiama, kol ateis kažkoks „Puškinas“ ir padarys reformų, o paskui teliks finansuoti automatiškai.

„Milijardo milijonui“ pseudoreforma išmušė nemenką skylę biudžeto laive. Apie jos esmę prisikalbėjom 2018-ųjų birželį – negaišiu laiko. Siūlant bent neskubinti reformos gilinimo, finansų ministro didybė nugalėjo, ir planas buvo patvirtintas trimetis – taip reikėjo to simbolinio milijardo.

Ar nekenčia ministro didybė dabar? Kai reforma iš dalies atsukinėjama atgal paskutinę minutę, o svarstomų formulių puokštė margesnė už povo uodegą? Kai ministras net nedrįsta grįžti į Seimą su šiais pakeitimais, o pakišinėja po žodžio laužymo volu grupę Seimo narių?

Priimtų sprendimų pasekmes bandoma apkamšyti padrikom mokesčių iniciatyvom už kelis, keliolika ar geriausiu atveju keliasdešimt milijonų eurų. Siūlymų teikėjai nežino, ką jie nori apmokestinti – aktyvus, pasyvus ar tą nulį, kur gale ant balanso. Siūlymų teikėjai nežino, kiek mokėtojų palies jų mokestis – dvidešimt ar du šimtus. Siūlymų teikėjai bando paaiškinti, kad mokesčius moka negyvi daiktai, tai yra įmonės, nors juos moka tik ir tik žmonės. Siūlymų teikėjai vardija realias problemas, tik nė vienos jų teikiami siūlymai nesprendžia. Siūlymų teikėjai žino tik vieną – kad visi, kas nepritaria siūlymams yra niekšai ir nenori žmonėms gerovės, kurios nebus be per savaitę priimto bankų mokesčio, pateikto žmogaus, nežinančio, kaip veikia bankas.

Vyriausybė gi į didesnius debatus nesivelia. Planuoja pajamas ir palieka Seimui diskutuoti dėl jame atsiradusių keistumų, kilniaširdiškai „pritardama tikslui, bet ne visai pritardama priemonėms“, siūlydama „konsultuotis ir debatuoti“. Kada? Kai iki Naujųjų metų teliko mėnesis?

Apie kokį pasitikėjimą gali kalbėti mokesčių mokėtojai, investuotojai tai matydami? Apie kokią pagarbą duotam žodžiui? Vyriausybė elgiasi taip, tarsi ne ji būtų buvusi valdžioje visus šiuos trejus metus, dėjusi parašus po susitarimais, o staiga po rinkimų atėjusi ir gavusi kažkieno kito susapnuotą biudžeto projektą, pagal kurį pinigai šalyje baigsis liepą.

(keliama į 3 psl.)

Donaldo Tusko lyderystė itin reikšminga ir Lietuvos konservatoriams

Gabrielius LANDSBERGIS

Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos pirmininkas Gabrielius Landsbergis Lenkijos atstovo Donaldo Tusko išrinkimą Europos liaudies partijos (ELP) pirmininku vadina itin reikšmingu stiprinant Europos centro-dešiniųjų pozicijas.

„Nuoširdžiai džiaugiuosi, kad visos Europos centro-dešiniųjų šeimos vadovu tapo mūsų geras bičiulis. Neabejoju, kad jo, kaip Europos vadovų tarybos pirmininko ir ilgamečio politinio lyderio, patirtis bus reikšminga stiprinant ELP Europoje. Susitikimo metu vyravęs abipusis supratimas ir bendras kylančių iššūkių vertinimas leidžia manyti, kad Lietuvos balsas ELP šeimoje, svarstant svarbius klausimus, bus gerai girdimas ir į jį bus įsiklausoma“, – naująjį ELP pirmininką pasveikino TS-LKD vadovas Gabrielius Landsbergis.

Lapkričio 19–21 dienomis TS-LKD pirmininko G. Landsbergio vadovavo Lietuvos delegacija dalyvauja Zagrebe vykstančiame Europos liaudies partijos kongrese. Nuo 2020 metų sausio 1 dienos Europos Sąjungai pirmininkausiančioje Kroatijoje susirinkę visos Europos centro-dešiniųjų partijų lyderiai ir jų vadovaujamos delegacijos diskutuoja apie svarbiausius europinės ir transatlantinės darbotvarkės klausimus.

TS-LKD pirmininkas G. Landsbergis ir ELP Lietuvos delegacijos Europos Parlamente vadovas A. Kubilius kongreso metu susitiko su kadenciją baigiančiu Europos vadovų tarybos pirmininku D. Tusku, kuris Kongrese visuotinio balsavimo būdu išrinktas visos ELP pirmininku trejų metų kadencijai. Susitikimo metu buvo aptartos idėjos dėl Europos ateities, Europos liaudies partijos vaidmens stiprinimo, Lietuvos iniciatyvos dėl strategijos ES Rytų partnerystės valstybių atžvilgiu. Išrinktajam ELP pirmininkui D. Tuskui pristatytos TS-LKD pirmininko G. Landsbergio inicijuoto Šiaurės-Baltijos valstybių centro-dešiniųjų partijų susitikimo metu Vilniuje vykusios diskusijos, atspindinčios bendrą šalių poziciją aktualiausiais europinės darbotvarkės klausimais.

Taip pat vyko susitikimas su Kongresą organizuojančios Kroatijos, būsimosios ES pirmininkaujančios valstybės, ministru pirmininku A. Plenkovičiumi, kurio metu daugiausiai dėmesio skirta Vakarų Balkanų ir Rytų partnerystės klausimams.

G. Landsbergis ir A. Kubilius sakė kalbas pagrindinėje Kongreso plenarinėje sesijoje, kurioje pasisakė ir išrinktoji Europos Komisijos pirmininkė U. von de Leyen, Vokietijos kanclerė A. Merkel, kadenciją baigiantis ELP pirmininkas J. Daul ir išrinktasis pirmininkas D. Tuskas.

Įvykiai, komentarai

Kas nenori maitinti savo kariuomenės – nori nenori, maitina svetimą

Gintaras MARKEVIČIUS

Šiandieniniame pasaulyje informacija sklinda žaibo greičiu – vos tik nutinka žemėje koks nors netikėtas dalykas, internete apie tai akimirksniu išplinta pasakojimai ar net filmuota medžiaga: naujienų svetainės stengiasi pateikti kuo plačiau ir objektyviau viską, kas tuo metu yra žinoma, na, o kiti socialinio pobūdžio tinklai, dažnai nepaisantys objektyvumo, leidžia savo vartotojams ta tema „išsilieti“.

Viena vertus, toks spartus informacijos plitimas yra gerai, kita vertus – taip atsiranda galimybė paskleisti melagingą „informaciją“ siekiant savanaudiškų tikslų. Būtent taip ir elgiasi priešiškos Vakarų pasauliui valstybės. Ypač šiame juodame darbe pasižymi putinistinė Rusija, prieš Vakarų pasaulį kovojanti žūtbūtinį hibridinį karą. Pastaruoju metu netyla diskusijos apie tai, kad Rusija kišosi į visus Vakarų šalyse vykusius rinkimus ir referendumus – kai kurie politologai net neabejoja, kad ir Didžiajai Britanijai, paleidusiai sau į koją šūvį pavadinimu „Brexit“, tame veiksme labai „padėjo“ Rusija (pasak M. Laurinavičiaus, nereikia manyti, kad visi britai, pasisakę už Jungtinės Karalystės išstojimą iš ES, buvo paveikti Kremliaus propagandos – nieko panašaus, tačiau užteko 4–5 procentų, kad svarstykles persvertų į išėjimo šalininkų pusę).

Tačiau lazda turi du galus: kenkdama Vakarams, Rusija negali užkirsti kelio, kad jos pačios vykdomi nusikaltimai nepasklistų žaibo greičiu. Taip, pavyzdžiui, įvyko, kai Rusijos remiami separatistai numušė Malaizijos boingą, arba kai rusų agentai bandė Anglijoje nunuodyti Skripalius... Kartais susidaro įspūdis, kad ne visada specialiosios Rusijos tarnybos suvaldo situaciją: pavyzdžiui, po civilinio boingo numušimo internete pasklido nusikaltėlių pasigyrimo kalbos, kurios susizgribus Kremliui buvo pašalintos iš viešosios erdvės, tačiau jau būta per vėlu. Na, o šiomis dienomis tarptautinę visuomenę pašiurpino įrašai, kuriuose matyti, kaip rusų galvažudžiai iš „Vagner“ privačios karinės įmonės (va taip dabar Kremlius maskuoja savo smogikus ir išvengia atsakomybės!) nukankino, išmėsinėjo ir galiausiai sudegino sirą. Spėjama, kad siaubo filmą pranokstantis vaizdo įrašas buvo padarytas prieš porą metų birželį. Oficiali Kremliaus reakcija buvo... pasibaisėjimas, tačiau „jie nesusiję su „Vagner“. Štai taip. Na, o spalio viduryje iš Maskvos pasigirdo žinia, kad, Putino iniciatyva, Rusija ketina trauktis iš tarptautinės komisijos, ginančios civilius karo metu.

Skaitai štai tokias naujienas ir galvoji – kokia košė galvose tų mūsų tautiečių, kurie piktinasi, kad Lietuvos kariuomenei reikia didinti finansavimą? Kaip jiems įrodyti, kad karo atveju, jei rusų samdiniai iš „Vagner“ grupuotės nutvers juos, jokios tarptautinės konvencijos neribos sadistų? Juos sulaikyti gali tik gerai apginkluota, puikiai parengta ir motyvuota mūsų kariuomenė. Negi neaišku?

Biudžeto su pasitikėjimu deficitas

(atkelta iš 2 psl.)

Pabaigai apie balansą. Perteklinis biudžetas savaime nėra kokia vertybė, juolab kad perteklius nėra tikras, vien aritmetinis. Bet nupieštas perteklius yra tiesiog melas. Jau šįmet rezultatas bus, geriausiu atveju, nulis, apie Seimo įstatymu patvirtintą 0,4 perteklių galite pamiršti. Paradoksalu, atrodo – ūkis augo sparčiau, o rezultatas blogesnis. Nes suplanuotas tikslas tebuvo iliuzija.

Iliuzija yra ir kitų metų tikslas, įrašytas projekte. Jis ir vėl yra pasiektas užfiksavus sveikatos draudimo biudžetą Ilizarovo aparatu ir biudžeto pajamų tapybos būdu. Vadinasi, net taisyklėmis sunku pasitikėti. Nežinau, ką šita kūryba Vyriausybė bando apmulkinti – tarptautines institucijas, save ar mus visus.

Per pastarąjį laiką Seimas jau įmušė Vyriausybei įvarčių už beveik porą šimtų milijonų eurų. Kadangi nematau jokio lengvo sprendimo, įtariu, kad pajamų teptukai bus tik dar labiau mirkomi dažuose ir tas trūkstamas lėšas suneš niekada nesiginčijantis šešėlis.

Gal dar pakeliui apžnaibius krašto apsaugą, kuriai finansavimą didinti ne tik absoliučiai, bet ir santykinai pasižadėjo faktiškai visos dabar koalicijoje esančios partijos. Ar dar galima pasitikėti tuo, ką deklaruojame dėdami parašus?

Apmaudu, kad palankios sąlygos – auganti ekonomika, mažėjanti skolos ir jos aptarnavimo našta, teišnaudotos proginiams ar automatiniams sprendimams. Kasmet deklaruojamas siekis pagerinti mokesčių pajamų santykį su BVP virsta kasmetiniu nusivylimu, nes sprendimai yra priešingi. Tad viešieji finansai lieka nepakankamai tvarūs kalbėti apie ilgalaikių demografijos ar žemos pridėtinės vertės ekonomikos problemų sprendimą. Nepakankami net įžvelgti tą santykį, kurį per savo kadencijos laikotarpį mums žadėjo pasiekti ponas Prezidentas.

Pavasario sesijos pabaigoje teikėme siūlymą – kol ne ruduo – bandyti rasti konsensusą. Patys žinom, ką daryti, sakėt. Dabar jau matyti, kad žinot. Žinot, kad svarbiausia yra siekti galios ir tikslas pateisina priemones. Galia – tai balsai Seime, užtikrinantys ganėtinai trumpalaikius interesus: kam lėšų vienmandatei, o kam – „paturistauti“ ministro poste. Dėl visų nesklandumų – netesimų pažadų, kurių niekas nevertė jūsų duoti, ar net nuosavų „kliurkų“ – visada bus galima apkaltinti aplinką. Tik gerovės valstybei joks deficitas nėra toks baisus, kaip pasitikėjimo deficitas.

Žali kryžiai kaip dekolektyvizacijos pabaiga

Andrius NAVICKAS

Jau kelis kartus minėjau, kad tvirtai palaikau Žalių kryžių akciją ir Lietuvos ūkininkus. Manau, kad ir dėl to, mano mamos giminė į Sibirą keliavo vien dėl to, kad buvo darbštūs ir kūrybingi ūkininkai. Jau atkūrus Nepriklausomybę, mačiau, kaip mama, gydytoja, pradeda ūkininkauti, kiek tam reikia sveikatos, išminties ir kantrybės. Niekaip negaliu pritarti, kad ūkininkai gyvena lengvai. Ne, ponai, ūkininkavimas visada reiškia sunkų darbą ir daug prakaito.

Beje, nepamirškime, kad kovą kaimui prieš šimtą metų paskelbė būtent bolševikai. Leninas buvo itin griežtas valstiečiams, nes esą jie pernelyg nelojalūs proletariato diktatūrai. Vėliau prasidėjo kolektyvizacija, kuri siekė palaužti laisvo ūkininko asmenybę, paversti jį kolektyvo sraigteliu. Ši nelaimė vėliau persimetė ir į okupuotą Lietuvą, kur kooperacijos įgūdžius išstūmė kolūkiai su „ukazais“ kiek ir ko auginti.

Atkūrus Nepriklausomybę prasidėjo sudėtinga ir radikali valstybės pertvarka. Tikrai nesutiksiu, kad blogai, jog išnyko kolūkiai. Blogai tai, kad nepavyko valstybei suvaldyti proceso ir labai daug kas buvo išplėšta, pavogta, sugriauta, nebuvo sudarytos palankios sąlygos autentiškai kooperacijai. Apmaudu tai, kad žemės ūkis netapo laisvų ūkininkų bendruomenės kūrybos vieta, bet tapo panašus į antruosius Gariūnus. Atsirado daug žemės savininkų, kurie patys nedirbo žemės. Jiems buvo svetima pati ūkininko pasaulėžiūra, tai yra kantrybė, atkaklumas, darbštumas ir solidarumas.

Na, o paskui Miestas pradėjo perdarinėti Kaimą pagal savo įvaizdžius. Nuoseklus to padarinys – dažnas jaunosios kartos miestietis nuoširdžiai įsitikinęs, kad maisto produktai užauga „Maximoje“, o ūkininkas – tai žmogus, kuris susirenka įvairiausias pašalpas, išmokas ir nuolat skundžiasi dėl prasto oro.

Miestas ir Kaimas Lietuvoje vis labiau atsiskyrė ir, kas liūdniausia, pradėjo neberasti bendros kalbos. Prie to labai prisidėjo tie ekonomistai, kurie, nors nieko nesusigaudė, bet kalbėjo apie žemės ūkio reikalus. Taip pat ir tie prekeiviai, kurie sugebėjo į save nukreipti išmokų ūkininkams srautą ir pamažu įsitvirtino kaip galingieji oligarchai, kurie, pasinaudodami įvairiomis įstatymų landomis, praktiškai niekuo neprisideda prie bendrojo gėrio.

Situaciją dar labiau apsunkino, kai į valdžią atėjo žmonės, pasislėpę už aplinkosaugos ir meilės kaimui kaukių. Miestiečiams ūkininko simboliu tapo oligarchas Ramūnas Karbauskis ir jo „Agrokoncernas“. Na, o pastarasis, nors ir liko su „valstiečių draugo“ kauke, tačiau rūpinosi tik savo interesais ir labai prisidėjo prie to, kad jo gausėjantiems kritikams pats žodis „ūkininkas“ tapo įtartinas.

Žaliųjų kryžių akcija, bent kaip aš ją suprantu, tai labai svarbus ūkininkų pasakymas, kad jie nenori būti tapatinami su „Agrokoncerno“ oligarchu.

Tikrieji Lietuvos ūkininkai nenori kokių nors išskirtinių sąlygų, tikrai nebando pelnytis medikų, mokytojų ar pensininkų sąskaita. Pakaktų to, kad būtų pripažinta, jog ūkininkavimas yra garbingas ir itin kūrybiškas verslas, turintis labai didelį potencialą Lietuvos ateičiai. Žemės ūkis nėra praeities reliktas, o ūkininkai – „parazitai“, reikalaujantys ypatingų sąlygų. Ūkininkas yra kūrėjas, kuriam tenka „šokti tango“ su gamta. Tai žmogus, kuris pats išsilaiko ir dar suteikia darbo vietas kitiems žmonėms.

Šaukštas deguto paprastai sugadina visą statinę medaus. „Agrokoncernai“ ir panašūs oligarchai, gaunantys astronomines išmokas, atradę šimtus mokestinių landų ir yra tas degutas. Žaliųjų kryžių akcija rodo, kad ūkininkai tai suprato. R. Karbauskis ir panašaus tipo veikėjai nėra tikri ūkininkai, bet veikiau vertelgos, prisidengę ūkininko pažymėjimais, kolūkių epochos reliktas.

Tai reiškia, kad šiandien turime puikią progą pradėti vaisingą dialogą tarp kaimo ir miesto. Žvelgiant į mūsų valstybės istoriją, akivaizdu, kad mums geriausiai sekdavosi, kai kaimas ir miestas buvo išvien.

Europarlamentarų biure vyko filmo apie „Žaibą – Dzūkijos legendą“ peržiūra

Lapkričio 8-osios pavakarę Europos Parlamento (EP) narių Andriaus Kubiliaus, Rasos Juknevičienės ir Liudo Mažylio biure Vilniuje demonstruotas Andriaus ir Jono Cimbolaičių filmas „Žaibas – Dzūkijos legenda“ pritraukė nemažą būrį vilniečių. Šis filmas apie iškilų partizanų vadą Vaclovą Voverį-Žaibą sukurtas 2015 metais, tačiau daugelio dar nematytas.

„Tai stiprus filmas, kurio iki šiol nebuvau matęs. Labai įtaigiai parodyta plati partizaninio karo panorama. Jau nebestebina, kad tokį filmo kūrimo darbą padarė entuziastai-mėgėjai, o ne valstybė ir profesionalai“, – susirinkusiems renginio dalyviams sakė europarlamentaras A.Kubilius.

Jis taip pat pažymėjo, jog tai, ką darė Lietuvos vyrai po karo – yra labai svarbu, o šis filmas, kuriame nemažai istorinių faktų – reikšmingas istorinės atminties kontekste.

A.Kubilius, pristatydamas savo veiklą Europos Parlamente, pasidžiaugė, kad pradėjus dirbti pavyko kartu su bendražyge Rasa Juknevičiene ir kitais kolegomis inicijuoti rezoliuciją, skirtą Molotovo–Ribentropo pakto 80-osioms metinėms bei Europos atminčiai. Parlamente rugsėjo mėnesį priimtoje rezoliucijoje atkreipiamas dėmesys į istorinės atminties svarbą, taip pat pabrėžiama, kad tiek nacistinio, tiek komunistinio režimų nusikaltimai yra nusikalstami.

„Rezoliucijoje pasakyta, kad skaudžiausiai nuo stalinizmo yra nukentėjusi Rusija. Tačiau mes tikime, kad Rusija gali kada nors grįžti prie demokratinio modelio, tačiau vardan to reikia nemažai dirbti“, – kalbėjo EP narys.

Dokumentu taip pat išreiškiamas susirūpinimas dėl dabartinių Rusijos lyderių pastangų iškraipyti istorinius faktus ir išplauti sovietų totalitarinio

Apie filmo svarbą kalbėjo europarlamentaras Andrius Kubilius

režimo nusikaltimus. Tai laikoma grėsminga informacinio karo, vykdomo prieš demokratinę Europą, dalimi, todėl Europos Komisija kviečiama ryžtingai priešintis tokioms pastangoms.

Renginyje taip pat dalyvavusi europarlamentarė R.Juknevičienė teigė, kad vienas jos prioritetų Europos Parlamente – istorinės atminties puoselėjimas. Ji pasidžiaugė, kad minėta rezoliucija Europos Komisija raginama veiksmingai remti istorinės atminties ir atminimo projektus valstybėse narėse bei Europos atminties ir sąžinės platformos veiklą.

Pristatydamas dokumentinį filmą „Žaibas – Dzūkijos legenda“ jo režisierius A.Cimbolaitis padėkojo EP nariams už tai, kad istorinės atminties tema keliama ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautiniu mastu. Jis pažymėjo, kad šalies istorija filme pasakojama per iškilias asmenybes, kurių viena ir buvo Vaclovas Voveris-Žaibas.

„Jis, kaip karo vadas, buvo išskirtinis Lietuvos pasipriešinimo okupacijai istorijoje“, – sakė A.Cimbolaitis.

Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės vadą Vaclovą Voverį-Žaibą galima pagrįstai laikyti lauko karo vado etalonu. Šis vos šešis pradžios mokyklos skyrius baigęs kaimo vaikinas pasirodė turįs neeilinį karvedžio talentą. Savo partizano kelią pradėjęs kaimo savisaugos būryje, jis tapo vienu iš aštuonių Lietuvos laisvės kovos karžygio garbės vardą gavusių partizanų.

„Gyvenk taip, tarsi nuo tavęs vieno priklausytų visos Lietuvos likimas“ – toks buvo Vaclovo Voverio gyvenimo kredo. Gyventi pagal tokį principą galėjo tik idealistas ir nepaprastai kilnios dvasios žmogus.

Filmo autoriai siekė atskleisti Lietuvos partizaninio karo prieš Sovietų sąjungą esmę, paneigti sovietinės propagandos daug metų bruktą pilietinio karo ar klasių kovos koncepciją, kuria buvo bandoma užmaskuoti Lietuvos okupacijos faktą.

A.Cimbolaitis pasidžiaugė, kad filme pavyko įamžinti istorinių įvykių dalyvius, kurių keletas jau – Amžinybėje.

Parengta bendradarbiaujant su ELP frakcija

Atiduok tėvynei, ką privalai

(atkelta iš 1 psl.)

Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų Juozo Lukšos mokymo centro žvalgybos kursų instruktorius ekspertas viršila Ernestas Kuckailis pateikė vykusių kautynių vietą patvirtinančius eksponatus, surinktus tyrimo metu.

Sugiedoję Lietuvos himną visi išvykome į šių partizanų žūties vietą, kur turėjo vykti LGGRTC dėka pastatyto atminimo ženklo – kryžiaus pašventinimo iškilmės. Čia buvo skaitomos partizanams skirtos eilės. Lietuvos laisvės kovotojų dainas padainavo vyrų ansamblis, vadovaujamas Adolfo Bartkaus. Kalbėjo žuvusiųjų giminės ir juos pažinojusieji.

Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų viršila Gintautas Mauricas perdavė Prienų krašto muziejaus direktorei Lolitai Batutienei surinktų eksponatų dėžę. Garbės salvę atliko jungtinis Rekonstruktorių klubo „Partizanas“ ir Juozo Lukšos mokymo centro karių skyrius, vadovaujamas viršilos Raimundo Bugavičiaus.

Visiems susirinkusiesiems padėkojo buvusio partizano ir ilgamečio Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos vadovo Antano Lukšos vaikai – Dalia ir Kęstutis. Jie, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro direktorės vardu, įteikė šio centro padėkos raštus viršilai Ernestui Kuckailiui, šauliui Adolfui Bartkui, Maltos ginkluotųjų pajėgų kapelionui Josephui M. Meli ir Garliavos Juozo Lukšos gimnazijos direktoriui Vidmantui Vitkauskui.

„Atiduok tėvynei, ką privalai“ – tai partizanų šūkis, naudojamas 1944–1953 metais partizanų leidiniuose ir ant apdovanojimo raštų. O mūsų pareiga atiduoti kovotojams pagarbą bei jų atminimą perduoti mūsų jaunimui ir ateities kartoms.

Generolo Jono Žemaičio-Vytauto ir jo bendražygių keliais

(atkelta iš 1 psl.)

Palinkėjo, kad šio projekto pabaiga taptų kito projekto pradžia. Mokiniai kalbėjo apie partizanų vadus Joną Žemaitį-Vytautą, Adolfą Ramanauską-Vanagą, Juozą Kasperavičių-Visvydą ir Kaziškės miške žuvusius partizanus.

Konferencijoje dalyvavo LPKTS Tauragės filialo pirmininkas Antanas Stankus ir apskrities koordinatorius Vidas Čereškevičius. Jie padėkojo mokyklos bendruomenei už patriotiškumą, pilietiškumą, mokiniams ir mokytojams įteikė padėkas už pagalbą rengiant minėjimus Kęstučio apygardos partizanų žūties vietose, istorinės atminties puoselėjimą ir padovanojo vertingų knygų.

Spalio pabaigoje 6c klasės mokiniai važiavo į Kaziškės mišką ir Antegluonio kaimą tvarkyti partizanų paminklų aplinką. Tvarkė, grėbė lapus, uždegė žvakučių, klausėsi 8b klasės mokinių Tomos Ašmontaitės ir Niklės Šimkutės pasakojimų apie Kaziškės kaime esantį paminklą, vykdomą veiklą, 6e klasės mokinės Dominykos Norgailaitės pasakojimo apie Juozą Kasperavičių-Visvydą. Džiaugėmės padarytu

darbu ir įgytomis žiniomis.

Lapkričio 12 dieną dalyvavome šalies mokinių kraštotyrinio konkurso „Tautos dvasios beieškant“ baigiamajame renginyje Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, kuris yra Vileišių rūmuose, Vilniuje. Šio instituto doktorantė, žurnalistė, etnologė, tautosakininkė, projekto vertinimo komisijos pirmininkė Gražina Kadžytė pasidžiaugė nugalėtojų atliktais darbais, įvardijo sėkmes, pateikė gerų patarimų, kaip atlikti projektinius darbus. Mūsų kūrybinė grupė: 8b klasės mokinės Toma Ašmontaitė, Kamilė Atkočaitytė, Viltė Radžiūnaitė, Darija Selmonaitė ir Niklė Šimkutė bei projekto mokytojos koordinatorės apdovanotos trečios vietos diplomais, statulėlėmis ir knygomis „Lietuvių mįslės“. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas projekto mokykloms nugalėtojoms padovanojo vertingų knygų: literatūros vadovėlių 5–8 klasėms, tris tomus „Lietuvių patarlės ir priežodžiai“ ir kitų.

Antakalnio kapinėse pagerbėme tylos minute žuvusiuosius už Lietuvos laisvę, uždegėme žvakučių ant Sausio 13-osios Laisvės gynėjų, partizanų Adolfo Ramanausko-Vanago ir Antano Kraujelio kapų.

Už sėkmingą projekto įgyvendinimą dėkojame mokyklos direktorei J. Lazdauskienei, senjorei kraštotyrininkei Stasei Vaitiekutei, už jo finansavimą – Tauragės rajono savivaldybės administracijai.

Loreta LAUCIUTĖ, Danutė PAULIENĖ

Neužpustyti laiko dulkių prisiminimai

Zigmas TAMAKAUSKAS

Greitai besisukančiame gyvenimo rate vėl stabtelėkime prie besibaigiančių metų lapkričio mėnesio pradžios – Visų Šventųjų bei Vėlinių dienos slenksčio. Mintimis nukeliaukime prie savo artimųjų kapų kauburėlių, prie tų, kurie savo gyvybę paaukojo, kad būtume gyvi, kad būtų gyva Lietuva su savo kalba, tradiciniais papročiais, nuoširdžiu tikėjimu, meile ir viltimi.

Nukeliaukime ir į Rasų kapines prie mūsų tautinio atgimimo patriarcho dr. Jono Basanavičiaus kapo, perskaitykime jo antkapiniame paminkle iškaltą testamentinį užrašą, įpareigojantį mus saugoti ir gerbti lietuvišką žodį, rūpintis Lietuvos dvasios išsaugojimu, prisiminkime ir jo skleistas tautinio atgimimo idėjas, tą didelį 1988 metais prasidėjusį stebuklą – visos Lietuvos atgimimą, kuriam impulsą davė spygliuotose užtvarose išsilaikęs lietuviškas žodis, knygnešių ir Vasario 16-osios dvasia, 1941 metų Birželio sukilėlių, mūsų partizanų didvyriškos kovos, žuvusių dėl Lietuvos laisvės dvasinės atminties aidai. Šiame prisiminimų vainike vėl žvilgtelėkime į neužpustytus laiko dulkių – 1956 metų Vėlinių įvykius.

Įvykius, kuriuose buvo pademonstruota lietuvių ir vengrų tautų vienybė, trokštant vieni kitiems laisvės, kasmet prisimena ir Lietuvoje dirbanti Vengrijos ambasada. Vėlinės Lietuvoje lyg tapo pasipriešinimo sovietiniam okupantui simboliu. Nuo tų įvykių mus skiria jau 63 metai. Abi kovojusios už savo laisvę tautos, nugalėjusios sovietinį imperializmą, sutraukė nelaisvės pančius. Istorinė lietuvių ir vengrų tautų tuomet parodytos vienybės atmintis liko gyva.

Kaune šių įvykių minėjimas vyko jau pagal tradiciją Senosiose kapinėse prie įrengto memorialo. Jame dalyvavo naujai paskirti Vengrijos ambasados darbuotojai: Nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius J. E. ponas Gabor Diczhazi, misijos vadovo pavaduotojas ponas Erik Csernovitz, gynybos atašė ponas Lajos Szalavari su savo bendradarbiais. Taip pat dalyvavo Kauno Juozo Grušo meno gimnazijos mokinių grupė, gimnazijos direktorė Nijolė Šimienė, jos pavaduotoja – istorijos mokytoja Eugenija Paškauskienė, mokytojos Eglė Grybienė, Vida Zulonaitė, Generolo Povilo Plechavičiaus kadetų licėjaus auklėtinių būrys su savo mokytojomis Jūrate Ivanauskiene, Olgita Cironkaite, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio atstovai – štabo viršininkas ats. mjr. Gediminas Reutas ir kiti.

Vilniuje istorinius įvykius komentuoja istorikas dr. Darius Juodis

Nuskambėjus Vengrijos ir Lietuvos Respublikos himnams, susirinkusiesiems gražius žodžius pasakė Vengrijos ambasadorius J.E. ponas Gabor Diczhazi, pažymėjęs to meto įvykių svarbą vaduojantis iš sovietinės priespaudos gniaužtų, padėkojo už antisovietinės Vengrijos revoliucijos palaikymą per Vėlinių įvykius Lietuvoje, pasidžiaugė vengrų ir lietuvių tautų gražiu bendradarbiavimu, pabrėžė, kad šie minėjimai jau tapo tradiciniai – jie bus tęsiami ir toliau. Renginyje dar kalbėjo, sveikindami Vengrijos revoliucijos 63-iąsias metines, Kauno miesto savivaldybės tarybos narys Simas Sirtautas ir Lietuvos partizanų vado generolo Adolfo Ramanausko-Vanago duktė Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė. Ambasadoriaus kalbą labai sklandžiai pateikė jo padėjėja Marta Budienė.

Prie memorialo buvo padėti Vengrijos ambasados ir Kauno savivaldybės vainikai. Minėjimą papildė dalyvavusių mokinių atlikta meninė programa.

Vilniaus Rasų kapinėse vykusią Vėlinių antisovietinę demonstraciją, palaikiusią Vengrijoje vykusią revoliuciją, žymi prie Aušros Vartų sienos įrengta memorialinė lenta, kur ir vyko minėjimas. Po Vengrijos ambasadoriaus kalbos ir nuskambėjusių Vengrijos bei Lietuvos valstybinių himnų garsų, istorikas dr. Darius Juodis savo pasakytoje kalboje apžvelgė 1956 metų įvykių raidos istoriją. Vilniaus universiteto doktorantas Šarūnas Rinkevičius raiškiai perskaitė to laikotarpio aktyvių dalyvių, palaikiusių Vengrijoje vykusią antisovietinę revoliuciją ir išdrįsusių viešai pareikšti Lietuvos laisvės siekius, pavardes.

Minėjime dalyvavo pasižyminti savo patriotinių straipsnių publikavimu prof. Ona Voverienė, Čečėnijos atstovė Lietuvoje Aminat Saijeva, tuometinių įvykių aktyvūs dalyviai: rašytojas Kazys Saja, Algirdas Endriukaitis, Rimantas Matulis ir kiti. Tačiau gaila, kad mūsų, to meto įvykių aktyvesnių dalyvių, gretos kasmet vis tirpsta...

Visų Šventųjų dienos vakaras ir Vėlinės – gyvosios atminties bei susikaupimo metas. Dažnai tyloje pajuntame išėjusių į Viešpaties namus mums brangių žmonių artumą, dvasinio ryšio gyvybingumą. Plazdant uždegtų žvakių liepsnelėms, su jais bendraujame maldos žodžiais, atminty išlikusiais gražiais prisiminimais. Daugelis jų, būdami gyvi, kūrė aplinkui gyvybingą grožį, sėjo mūsų širdyse gerumo, pasiaukojimo ir tėvynės meilės sėklas. Stovėdami prie jų kapo turėtume taip pat pamąstyti apie savo pareigą išlaikyti tas gyvybingas mūsų tautos dvasines šaknis, išauginusias mūsų valstybę, mūsų dvasinę ir materialinę kultūrą. Turėtume žengti per gyvenimą, anot Vydūno, ne kaip pragaišties šešėlis, bet kaip amžinybės spindulys.

Minėjimas Kauno Senosiose kapinėse

Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių į Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

Marija Bukauskienė-Bogdanavičiūtė, g. 1933 m., žydų gelbėtoja holokausto metu, Kėdainių r. Lipliūnų k., 1941–1944 m.
Rita Giniotienė-Mucininkaitė, g. 1933 m., žydų gelbėtoja holokausto metu, Mažeikių aps. Buknaičių k., 1941–1944 m.
Lionė Jankauskienė-Emartaitė, g. 1930 m., žydų gelbėtoja holokausto metu, Alytaus aps. Simno valsč., 1941–1943 m.
Bronislava Birutė Jereminienė-Straupytė, g. 1933 m., žydų gelbėtoja holokausto metu, Plungės r. Šarnelės k., 1941–1944 m.
Antanas Laukaitis, g. 1896 m., (po mirties), partizanų rėmėjas, Alytaus aps. Birštono valsč., Dainavos apyg., 1945 m.
Antanas Martūnas, g. 1926 m., (po mirties), partizanų ryšininkas, Alytaus aps. Varėnos valsč., Dainavos apyg., 1946–1949 m.

Teirautis tel. (8 5) 231 4157.

Komisijos pastaba. Sąrašas skelbiamas vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo reglamento 8 punktu: „Pretendentai į Kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiami spaudoje“.

Sveikiname

Sveikiname jubiliejaus proga šiuos LPKTS Rokiškio filialo narius:
Antaną SUNKLODĄ – 85-ojo,
Rimantą BRAŽIONĮ – 80-ojo.
Linkime stiprios sveikatos, laimės ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas

***

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Varėnos filialo narius:
Stasį AVIŽINĮ – 90-ojo,
Danutę Birutę JUŠKEVIČIENĘ – 80-ojo,
Aliciją STAŠIENĘ – 75-ojo.
Linkime geros sveikatos, gražių, šviesių dienų ir Dievo palaimos.

LPKTS Varėnos filialas

Istorija be baltų dėmių

Stasys Žukas – kovotojas už laisvę

Dr. Regina ŽUKIENĖ

Gruodžio 6 dieną sukanka 20 metų nuo LPKTS Vilniaus skyriaus nario, aktyvaus visuomenininko ir kovotojo už Lietuvos laisvę Stasio Žuko mirties. Norėdami prisiminti ir pagerbti šį iškilų veikėją, vieną iš Vilniaus politinių kalinių ir tremtinių bendrijos (tai pradinė organizacija Vilniuje, kuri 1994 metais buvo suskaldyta valdančiųjų politikų pastangomis į LPKTS ir LPKTB Vilniaus skyrius) organizatorių ir pirmininką, o vėliau visas jėgas skyrusio LPKTS Vilniaus skyriaus darbui.

Tą nelemtą 1999 metų gruodžio 6-osios rytą kartu išėjome į Vilniaus centrą sutvarkyti kai kurių reikalų. Stasys grįžo namo į Žirmūnus, o aš dar užtrukau parduotuvėse. Parėjusi namo, radau jį be sąmonės. Bandžiau gaivinti, iškviečiau greitąją pagalbą. Deja...

Ant stalo gulėjo išskleistos Vorkutos fotografijos – prieš kelias dienas Stasys buvo pradėjęs tvarkyti savo nuotraukų archyvą. Matyt, vaizdai sukėlė skausmingus prisiminimus ir ištiko infarktas. Jau du infarktus buvo pakėlęs... Mačiau, kad jo jėgos senka, bet atsisakyti dalyvauti aktyviame Lietuvos politiniame gyvenime jis negalėjo...

Vaikystė ir mokslo metai

Gimė 1916 metų gruodžio 27 dieną neturtingoje darbininkų šeimoje Balbieriškio miestelyje, Marijampolės apskrityje. Vaikystė buvo sunki. Pirmoji pasaulinio karo audra nusinešė tėvą, ir sūnų augino tik beraštė motina, dirbdama Balbieriškio dvare, spirito varykloje, lentpjūvėje.

Stasys žiemą lankė Balbieriškio pradžios mokyklą, o vasaromis, anksti rytą patarnavęs bažnyčioje šv. Mišioms klebonui Rudaičiui, ganė klebonijos karves.

Baigęs pradžios mokyklą, labai norėjo mokytis Prienų gimnazijoje, bet beturtė motina tam lėšų neturėjo. Todėl baigė Žemės ūkio kursus, susidraugavo su vikaru kun. Juozu Baltramonaičiu, įsitraukė į visuomeninę veiklą, padėdavo vikarui organizuoti pavasarininkų renginius, piešdavo dekoracijas, vaidindavo, grodavo dūdų orkestre.

Nuostabi Balbieriškio gamta, Nemuno vingis, upeliai, pušynai, piliakalniai traukdavo atostogauti žymius organizacijų vadovus, atvykdavo prof. Eretas, prof. Pakštas ir kiti. Jie jaunimui skaitydavo paskaitas – dalijosi savo mintimis apie Lietuvos ateitį, jaunimo uždavinius. Stasio širdyje gimė pasididžiavimas Lietuva, meilė gimtajam kraštui.

Klebono J. Rudaičio padedamas Stasys įstojo į Marijampolės Marijonų amatų mokyklą, o po metų persikėlė į Kauno dailiųjų amatų mokyklą. Gražiai piešė ir braižė, mokydamasis šaltkalvystės praktiką atliko Šančių ginklų dirbtuvėse.

Kauno dailiųjų amatų mokykloje piešimo mokė iš studijų Čekoslovakijoje sugrįžęs dailininkas J. Valentukonis. Jo vadovaujamas Stasys nupiešė daugybę lietuvių liaudies ornamentų, kryžių, stogų žirgelių, kuriuos dailininkas išsiuntė Niujorke vykusiai pasaulinei parodai. Buvo gabus, išlaikęs egzaminus Ginklų dirbtuvėse, gavo aukštą penktąją šaltkalvio kategoriją. Čia vasaromis užsidirbdavo pinigų mokslui.

Baigęs mokyklą, kuri suteikdavo ir šešių gimnazijos klasių pažymėjimą, įstojo į Kauno aukštesniąją technikos mokyklą, kur metus studijavo architektūrą, po to perėjo į Pramonės mechanikos skyrių. Mokslui užsidirbo versdamasis privačiomis pamokomis, darydamas brėžinius.

Besimokydamas įstojo į Šaulių sąjungą, dalyvavo gimnastikos varžybose, žaidė šachmatais, leido satyrinį laikraštėlį „Girnos“. Ginklų dirbtuvių vadovybė pasiūlė baigus mokyklą važiuoti stažuotis į Čekoslovakiją, tobulintis ginklų gamyboje, bet Hitlerio veiksmai tuos planus sumaišė.

1940 metais sovietams okupavus Lietuvą, pinigų mokslui užsidirbdavo vakarais dėstydamas matematiką suaugusiųjų vakarinėje mokykloje.

Įsitraukė į pogrindinę veiklą

Prasidėjus okupacijai kartu su kitais studentais įsitraukė į pogrindinę veiklą. Vokiečių okupacijos metais priklausė Kauno pogrindinei organizacijai „Lietuvių frontas“, kartu su kitais nariais leido ir platino pogrindinę spaudą: „Apžvalgą“, „Prošvaistę“, „Lietuvių frontą“ ir kitus.

1942 metais mokyklą baigė įgydamas pramonės inžinieriaus specialybę. 1942 metų rudenį buvo priimtas į Kauno Vytauto Didžiojo universiteto trečiąjį semestrą. Uždarius universitetą lankė dekoratyvinio meno kursus. Pradėjo dirbti Kauno malūnų centre inžinieriumi konstruktoriumi. Projektavo malūnus, gamino girnas.

Vokiečių okupacijos metais Malūnų centrui vadovavo Lietuvos karininkai. Direktorius buvo plk. Butauskas, jo pavaduotoju – plk. Šliogeris, skyrių viršininkais – lietuviai karininkai. Teisės klausimais tarnautojus konsultavo plk. S.Leonas, Klaipėdoje teisęs vokietininkus, malūnų klausimais Stasį Žuką konsultavo VDU prof. A. Graurochas. Malūnų centre dažnai lankydavosi savo malūną turėjęs gen. P. Plechavičius, gen. Černius, kiti aukšti karininkai.

Artimas bendravimas ir pokalbiai su šiais iškiliais žmonėmis, kaip savo biografijoje rašė S. Žukas, skatino jį dirbti pogrindinį darbą ir atsisakyti išvykti į Vakarus, nors studijoms į Fraiburgo universitetą jau buvo pasiųsti dokumentai.

Sovietinės okupacijos metais Stasys galėjo padaryti puikią karjerą, tam tiko jo socialinė kilmė, o pokario metais labai trūko specialistų. Motinos broliai buvo komunistai ir veikėjai, sušaudyti 1941 metų liepą. Komunistas Naujalis, būsimasis LSSR Aukščiausiosios Tarybos sekretorius, buvo vedęs Stasio pusseserę ir vokiečių okupacijos metais slapstėsi pas Stasio motiną.

Tačiau Stasys pasirinko kitą gyvenimo kelią...

Stasys Žukas su zyle. 1975 metai

1945 metų sausio 24 dieną kartu su kitais septyniais pogrindinės organizacijos nariais buvo areštuotas. Jau vokiečių okupacijos metais pogrindininkus sekė akyla KGB akis.

Per kratą pas Stasį buvo rasti ir daiktiniai įrodymai – 33 egzemplioriai nelegaliai platinamos literatūros. Stasys buvo kalinamas Kauno saugumo rūsiuose, skaudžiai tardomas, 1945 metų gegužės 7 dieną nuteistas už antikomunistinę veiklą 10 metų lagerio ir 5 metams tremties be teisių.

Turėjo stiprią ranką

Stasys buvo tvirto, nepalenkiamo charakterio, drąsus, karšo būdo. Būnant Kauno kalėjimo kameroje, kurioje buvo suvaryta 20 kalinių, daugiausia ūkininkų, į kamerą įstūmė rusą jūreivį, matyt, provokatorių. Jis nedelsiant pradėjo daryti „tvarką“ – įsakinėti kaliniams, atiminėti jų maistą. Pasipriešinti kaliniai nedrįso. Vienam lietuviui artimieji dieną perdavė siuntinį. Naktį siuntinys dingo. Kilo triukšmas. Stasys pasiūlė padaryti kratą, nes naktį iš kameros niekas nebuvo išvestas. Visi sutiko, tik jūreivis pasipriešino. Tada nutarė jį iškrėsti prievarta. Jūreivis keikėsi, grasino Žuką užmušti ir paleido į jį metalinį puoduką. Stasys smūgio išvengė, bet labai supyko ir pasakė: „Dabar aš tave užmušiu...“ ir vožė jūreiviui į dantis. Ranką Stasys turėjo stiprią. Jūreivis susmuko, jo dantys išlėkė. Įėjusiam į kamerą prižiūrėtojui Stasys pasakė: „Išsitempkit jį, jei pasiliks, tikrai jį užmušiu...“ Jūreivį ištempė ir kameroje jo daugiau nematė. Bet gandas apie tai, matyt, pasklido kalėjime, nes traukiniu vežant kalinius, vagone, kuriame buvo Stasys, nė vienas kalinys kriminalistų nebuvo apiplėštas, o ir lageryje jie Žuko neužkabindavo.

Bausmei atlikti Stasys su daugeliu lietuvių buvo nuvežtas už speigračio į Vorkutos lagerius, kalėjo šachtų lageriuose Nr. 12, 14, 16. Atvežti kaliniai buvo apgyvendinti palapinėse, nes lageriai, kaip ir šachtos tik buvo pradėti statyti. Artinosi žiema, o kaliniai nei šiltų drabužių, nei apavo neturėjo, maistas buvo labai prastas. Šachtos statyti nesisekė, nes buvo sugedęs žemei trupinti atvežtas amerikietiškas kompresorius. Kaliniai labai vargo, nes kastuvais amžino įšalo žemėje nieko nebuvo galima padaryti.

Dėl kompresoriaus gedimo šachtos statyba sustojo, o lagerio vadovybei grėsė dideli nemalonumai. Iš esamų rusų kalinių ir laisvųjų specialistų niekas nesugebėjo kompresoriaus pataisyti. Kažkas vadovams pasakė, kad tarp kalinių yra lietuvis inžinierius. Atvedė Stasį. Apžiūrėjęs kompresorių (ši technika jam buvo žinoma) greitai nustatė gedimą, nubraižė reikalingas pagaminti detales, ir dirbtuvėse stebėjo, kad jos tinkamai būtų padarytos. Kompresorius pradėjo veikti, kalinių darbas palengvėjo. Už tai lagerio vadovybė S. Žuką paskyrė šaltkalviu į remonto dirbtuves, kurioms vadovavo kalinys vokietis. Čia sąlygos buvo geresnės ir maisto davinys didesnis, tai padėjo jam ištverti sunkų režimą, nes beturtė motina niekuo jam negalėjo padėti.

Jėgų teikė tvirtas tikėjimas bolševikinės santvarkos žlugimu

1953 metais po Stalino mirties sovietiniuose lageriuose prasidėjo sukilimai. Žukas iš šachtų valdyboje dirbusių laisvųjų specialistų išgirstas žinias apie sukilimus kituose lageriuose bei padėtį šalyje perduodavo kartu kalėjusiems kaliniams – kun. Yliui ir gydytojui V. Stoniui. Šios žinios padėjo orientuotis situacijoje ir ruoštis bendram streikui, kurio metu buvo nušautas jaunas suvalkietis kalinys Maknevičius.

Atlikęs bausmę S. Žukas turėjo gyventi Vorkutoje. Pradėjo dirbti šachtų valdyboje Nr. 2 inžinieriumi saugumo technikai. Dėjo daug pastangų, kad palengvintų kalinių šachtininkų darbą, apsaugotų juos nuo traumų. Už mechanizuotą iš vagonų rąstų iškrovimą (tai dažnai naktimis atlikdavo moterys kalinės ir tremtinės esant ir 40 laipsnių šalčio) ir kitus panašius penkis pasiūlymus 1955 metais S. Žukui buvo suteiktas geriausio Komijos racionalizatoriaus vardas. Režimas jau buvo sušvelnėjęs. S. Žukui tremtis baigėsi 1956 metų birželio 5 dieną. Parvažiavęs į Lietuvą sužinojo, kad Lietuvos valdžia buvusių politinių kalinių nenori, nepriregistruoja, o tuomet negalima gauti darbo.

(keliama į 8 psl.)

Kodėl svarbu minėti Laisvės kovų Prezidentą

(atkelta iš 1 psl.)

Šiuo metu esame pagrindiniais Ukrainos, Sakartvelo, Moldovos ar net Rusijos ir Baltarusijos laisvės šaukliais Vakaruose. Nenurimsime tol, kol laisvė neįsitvirtins visame regione, kol Kremlius ir kiti autokratiniai režimai mus ar mūsų brolius ir seses Rytuose toliau engs ir naikins, kol mūsų neišgirs Vakarai – Berlynas, Vašingtonas, Londonas, Varšuva, Šiaurės ir kitos Baltijos šalys, o gal net Paryžius, ir ims suprasti mūsų esminius interesus bei padės juos ginti kaip visos demokratinių laisvų valstybių šeimos bendrus interesus.

Todėl žemai lenkiu galvą prieš Generolą dėl jo strateginės įžvalgos, gebėjimo numatyti ateitį, supratimo, kad visi šiame gyvenime esame vertintini tiek, kiek darome įtaką mūsų visų ateičiai ir aukojame save kitiems. Visada prisimenu jo žodžius, pasakytus prieš egzekuciją Butyrkų kalėjime: „Aš, kaip ir kiti mano bendraminčiai, manau, kad Sovietų sąjunga savo ginkluotomis pajėgomis įsiveržė į mūsų šalį... Šį sovietinės vyriausybės žingsnį laikau neteisėtu. Visus pogrindžio veiksmus, kurio dalyviu aš buvau, nukreiptus prieš sovietinę valdžią, aš laikau teisingais ir nelaikau nusikalstamais. Tik noriu pabrėžti, kad kiek man teko vadovauti Lietuvos kovotojų už laisvę kovai, aš stengiausi, kad ši kova laikytųsi humanizmo principų... Jokių žvėriškumų aš neleidau... Koks bus teismo sprendimas – man žinoma. Aš vis tiek manau, kad kova, kurią aš vedžiau devynerius metus, duos rezultatų“.

Ir Generolas buvo teisus. Juk jeigu ne jo kova, pasiaukojimas, kaip ir visų tremtinių ir politinių kalinių kančia, kova, užsispyrimas, tikėjimas, – mūsų čia nebūtų. Daugybė šių žmonių paguldė galvas, paaukojo savo gražiausius metus, sveikatą, artimuosius, viską, ką tuo metu turėjo, vardan mūsų laisvės, mūsų vaikų, mūsų ateities. Todėl ir mes turime gyventi taip, kaip jie, kaip Generolas Žemaitis, aukoti save valstybei, artimui, nelaimėje esančiam, okupuotam ir nuskriaustam.

Skelbimai

Lapkričio 24 d. (sekmadienį) **12 val.** Telšių mažojoje bažnytėlėje melsimės už mirusius ir gyvus buvusius politinius kalinius, tremtinius, Laisvės kovų dalyvius. Po šv. Mišių 13.30 val. Suaugusiųjų mokyklos salėje (S. Daukanto 17) įvyks ataskaitinis susirinkimas.

LPKTS Telšių filialo taryba

* * *

Lapkričio 28 d. (ketvirtadienį) **16 val.** LPKTS Kauno filialas kviečia į renginį, skirtą LLKS tarybos prezidiumo pirmininko generolo Jono Žemaičio-Vytauto metams paminėti, kuris vyks LPKTS buveinės salėje (Laisvės al. 39, Kaunas). Atversime Nijolės Gaškaitės-Žemaitienės knygą „Žuvusiųjų prezidentas“. Renginyje dalyvaus LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, istorikas Kęstutis Kasparas, LGGRTC vyr. specialistė Greta Paskočiūmaitė, J. Žemaičio artimieji. Programą Laisvės kovų metams rengia ir pristatys „Veršvų“ ir Maironio gimnazijų gimnazistai. Salėje eksponuojama paroda Lietuvos Tarybos pirmininko, Valstybės prezidento Antano Smetonos metams bei Lietuvos šaulių sąjungos 100-mečiui.

Užjaučiame

Mirus **Feliksui Aldakauskui (1952–2019)**, buvusiam Irkutsko sr. tremtiniui, nuoširdžiai užjaučiame žmoną Genovaitę ir artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

* * *

Mirus **Danutei Ramaškienei (1945–2019),** buvusiai Krasnojarsko kr. tremtinei, nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2020 metams

Prenumerata priimama **iki kiekvieno mėnesio 26 dienos** bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. **8 700 55 400**, internetu **www.prenumeruok.lt**. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina:

1 mėn. – 3,67; 3 mėn. – 11,02; 6 mėn. – 22,03; 12 mėn. – 44,06 euro.

Ilsėkitės ramybėje

Julija Jasiūnaitė-Žutautienė 1927–2019

Gimė Panevėžio r. Ramygalos valsč. Papiškio k. 1948 m. kaip partizanų ryšininkę Panevėžio NKVD ją suėmė. Nuteisė 10 m. ypatingos paskirties lagerio. Buvo išvežta į Komiją, kur dirbo sunkius miško darbus. 1956 m. išleista iš lagerio į Lietuvą grįžti negalėjo, todėl išvyko pas seserį į Karagandą, kur taip pat dirbo įvairius nelengvus darbus. 1961 m. ištekėjo už politinio kalinio Antano Žutauto. Grįžę į Lietuvą apsigyveno Klaipėdoje. Užaugino dukterį, sulaukė vaikaitės. Niekada neišdavė savo įsitikinimų, kantriai ir nuoširdžiai laukė Lietuvos laisvės. Aktyviai dalyvavo įvairiose lietuviškose organizacijose, taip pat ir buvusių Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos veikloje.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Klaipėdos PKT sąjunga

Jadvyga Končiūtė 1931–2019

Gimė Tauragės r. 1948 m. šeima ištremta į Irkutsko sr. Zimos r. Grįžo į Lietuvą 1957 m. rudenį. Apsigyveno Radviliškyje. Palaidota Radviliškio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus, gimines ir artimuosius.

LPKTS Radviliškio filialas

Vytautas Leonas Likas 1938–2019

Gimė Biržų r. Vabalninke, darbininkų šeimoje. 1949 m., būdamas 11 metų, su tėvais ištremtas į Irkutsko sr. Balaganską. Ten mokėsi pradžios mokykloje. Į Lietuvą grįžo 1954 m., apsigyveno Vabalninke. Mokėsi vidurinėje mokykloje. Po tėvo mirties persikėlė gyventi į Panevėžį. Įsidarbino Stiklo fabrike STM mašinistu. Dirbo iki pensijos. 1976 m. vedė. Užaugino sūnų ir dukterį. Nuo 1996 m. LPKTS Panevėžio filialo narys. Palaidotas Vabalninko kapinėse.

Nuoširdžius užuojautos žodžius skiriame žmonai, sūnui, dukteriai, artimiesiems.

LPKTS Panevėžio filialas

Emilija Kaminskaitė-Moliejienė 1928–2019

Gimė Pakruojo r. ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeima ištremta į Irkutsko sr., Taišeto r. Sibire susipažino su politiniu kaliniu Broniumi Molieju. Ištekėjo. Užaugino du sūnus. 1957 m. reabilituoti grįžo į Lietuvą. Nuo 1991 m. LPKTS Kauno filialo narė, tremtinių choro „Ilgesys“ dainininkė. Buvo aktyvi visuomenininkė ir nuolatinė renginių dalyvė.Palaidota Kauno Petrašiūnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnus ir jų šeimas, gimines bei artimuosius.

LPKTS Kauno filialo Palemono poskyrio buvę tremtiniai

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt
Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas
Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1480 egz. Kaina 0,66 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Naujos knygos

Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas ir jo artimieji

Punsko „Aušros“ leidykloje išleista knyga „Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas ir jo artimieji“ padės atversti dar vieną Lietuvos istorijos Laisvės kovų puslapį per vienos Krikščiūnų giminės iš Ašmintos likimų prizmę.

19 amžiaus pradžioje pagal Napoleono kodeksą išlaisvintieji nuo baudžiavos Užnemunės ūkininkai, ėmę laisviau gyventi, suprato išsilavinimo vertę ir pradėjo leisti į mokslus savo vaikus. Švietimo misijos šiame krašte ėmėsi vyskupas Mykolas Pranciškus Karpavičius. 19 amžiaus antroje pusėje Rusijos imperinė valdžia, keršydama lietuviams už 1863 metų sukilimą, uždraudė lietuvišką spaudą, bet Matas ir Agnė Krikščiūnai slaptai knygnešių platinamai literatūrai įsigyti pinigų negaili. Sunkiai dirbdami jie suteikia galimybę įgyti aukštąjį išsilavinimą net keturiems savo sūnums, tikėdamiesi, kad vaikai gyvens šviesiau ir laimingiau negu ankstesnės kartos.

Visa šeima buvo patriotai

Jurgis Krikščiūnas 1939 metais baigė Kauno „Aušros“ berniukų gimnaziją ir įstojo į Karo mokyklos aspirantų kursą, po metų įgijo atsargos leitenanto laipsnį. 1940 metų rudenį J. Krikščiūnas įstojo į Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Statybos fakulteto Geodezijos skyrių. Mokėsi iki 1943 metų kovo, kol vokiečiai uždarė universitetą. Jurgis, kaip prisimena Vytautas Krikščiūnas, labai mėgo knygas, skaitydavo kiekvieną laisvą minutę. Drauge su seserimis buvo mokomas skambinti pianinu, ypač mėgo skambinti Šubertą. Nors kiti keturi jų vaikai buvo tik minimaliai pralavinti, bet Lietuvos patriotai buvo visi aštuoni ir tai įrodė savo laikysena Antrojo pasaulinio karo bei pokario metais, nesusitaikydami su okupacija.

Šviesusis nepriklausomos Lietuvos laikotarpis 1918–1940 metais buvo labai produktyvus aukštuosius mokslus baigusiems broliams Matui, Antanui, Jurgiui, Juozui Krikščiūnams, ir jie įnešė svarų indėlį stiprindami tėvynę. Ne mažiau ši giminė pasiaukojo ir gindama Lietuvos laisvę. Partizanais tapo nepriklausomybės metais užaugę Kazimieras Banionis-Klajūnas, Vytautas Krikščiūnas-Mikas, Jurgis Krikščiūnas-Mažiukas ir Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas. Daugumai giminaičių teko pabėgėlių ar tremtinių dalia. Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas, kaip ir daugelis jo kovos draugų, pasirinko pasipriešinimo okupantams kelią.

Pirmosios sovietų okupacijos laikotarpiu J. Krikščiūnas priklausė pogrindinei jaunimo organizacijai. Prasidėjus karui, aktyviai dalyvavo Birželio sukilime. Kartu su Panemunės jaunuolių grupe nuginklavo priešlėktuvinės apsaugos sandėlių sargybinius ir taip įsigijo ginklų. Užėmę pozicijas Kauno prieigose, trukdė besitraukiantiems sovietų daliniams įeiti į miestą. Artėjant sovietų kariuomenei, Krikščiūnai nusprendė trauktis į Vakarus. Jurgis su keliais draugais važiavo dviračiais. Tačiau netoli Šiaulių sovietų daliniai pasivijo pabėgėlius. Jurgis buvo suimtas, Šiaulių kalėjime laikytas devynis mėnesius ir, nesudarius bylos, paleistas. Kiti jo artimieji laimingai pasitraukė į Vakarus (be 1942 metais mirusio tėvo).

Aktyvus ir veiklus kovotojas

1945 metų pavasarį J. Krikščiūnas grįžo į Kauną, rengėsi tęsti studijas universitete. Netrukus jis susisiekė su Prienų krašto partizanais ir jau metų pabaigoje partizanavo Balbieriškio ir Ūtos apylinkėse. 1946 metų vasarą vadovavo Dainavos apygardos Mindaugo grupės partizanams, vėliau buvo paskirtas Žvalgybos skyriaus viršininku, apygardos štabo Organizacinio skyriaus viršininku. 1947 metų pradžioje pradėjo rengtis kelionei per „geležinę uždangą“. Tam buvo pasirinktas neatsitiktinai: kalbėjo rusų, vokiečių ir prancūzų kalbomis.

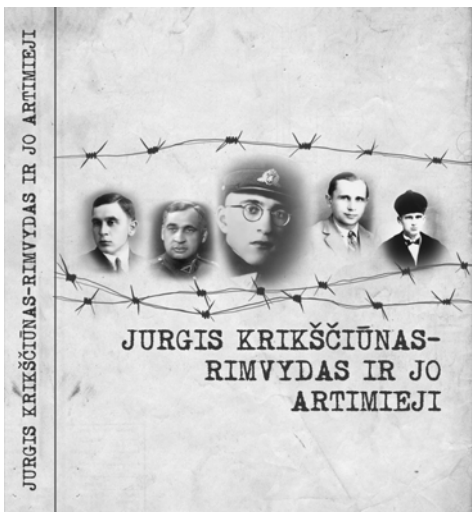

1947 metų gegužės 12 dieną J. Krikščiūnas-Rimvydas ir Juozas Lukša-Skirmantas, lydimi Tauro apygardos partizanų, perėjo Lietuvos–Lenkijos sieną. Gdynėje susitiko su rezistencijos atstovais iš Vakarų ir atkūrę pogrindžio ryšius grįžo į Lietuvą. Liepą buvo paskirtas Dainavos apygardos štabo viršininku. J. Krikščiūnas aktyviai bendradarbiavo pogrindžio spaudoje: rašė straipsnius, rūpinosi spaudos reikmenimis, jos platinimu. Kautynėse buvo du kartus sužeistas.

Antrą kartą Rimvydas perėjo sieną 1949 metų pavasarį. Jis turėjo informuoti Vakarus apie Vyriausiosios partizanų vadovybės sukūrimą ir padėtį Lietuvoje. Į Vakarus vežėsi daug partizanų surinktos ir jo sutvarkytos medžiagos apie sovietų vykdomas represijas. Tačiau sunkiai surinkta medžiaga pakeliui į Varšuvą dingo. Juozas Lukša-Skirmantas, tuo metu jau buvęs Vakaruose, per ryšininkus prašė Rimvydą grįžti į Lietuvą ir pamėginti bent iš atminties atkurti šią medžiagą ir atvežti ją į Prancūziją. J. Krikščiūnas šį pavedimą kuo sąžiningiausiai atliko. Viską sutvarkęs iš Lenkijos pogrindžio ryšio kanalais medžiagą persiuntė Skirmantui. Tai buvo pirmosios objektyvios žinios iš okupuotos Lietuvos, pasiekusios laisvąjį pasaulį (be Skirmanto atsiveztos medžiagos). Pats Rimvydas vykti iš Lenkijos toliau į Vakarus nesiryžo, manydamas, kad yra provokuojamas čekistų.

1949 metų vasario 16 dieną Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) vadovybės aktu Nr. 4 J. Krikščiūnui-Rimvydui buvo suteiktas partizanų kapitono laipsnis.

1949 metų gruodžio 15 dieną J. Krikščiūnas-Rimvydas su partizanu Vytautu Prabuliu-Žaibu žuvo Lenkijoje prie Punsko, Šlynakiemio kaime. Jam tebuvo 30 metų…

Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas už nuopelnus 1950 metais LLKS prezidiumo nutarimu Nr. 5 apdovanotas Laisvės kovos kryžiumi (su kardais), jam suteiktas laisvės kovotojo Karžygio garbės vardas. Atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, 1997 metų lapkričio 20 dieną LR Prezidento dekretu Jurgis Krikščiūnas apdovanotas Vyčio kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu. Plačiau apie šią garbingą šeimą ir jos kovas už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę sužinosime atvertę naujos knygos puslapius.

Knygos sudarytoja Rita Pauliukaitienė ir leidėjai – „Aušros“ leidyklos vadovas, Lietuvos rašytojų sąjungos ir XXVII knygos mėgėjų draugijos narys Sigitas Birgelis. Kiekvienas skyrius iliustruotas dokumentais, archyvinėmis nuotraukomis, dienoraščių ištraukomis. Yra atskiras skyrius – „Partizanų dainos“, dokumentai, kuriuos surado knygos sudarytoja.

Parengė Dalia POŠKIENĖ

Stasys Žukas – kovotojas už laisvę

(atkelta iš 6 psl.)

Sugrįžęs į Vorkutą toliau dirbo šachtų valdyboje. Suorganizavo ir pats dėstė kursus, kuriuose buvo ruošiami šachtų mechanizatoriai, elektrikai. Juos lankė atlikę bausmę kaliniai ir tremtiniai. Baigusieji kursus gaudavo pažymėjimą, galėjo šachtoje gauti lengvesnį darbą, o sugrįžę į Lietuvą, jau turėjo specialybę.

Dirbdamas šachtų valdyboje Stasys dažnai ėmėsi jam pagal pareigas nepriklausančių darbų, lengvinančių šachtininko darbą. Jam kilo noras mechanizuoti anglių krovimą į vagonus, tų vagonų iškrovimą šachtų paviršiuje bei uolienų išvežimą į „terikonus“ – aukštas, dideles uolienų krūvas, visada iškylančias šalia šachtos. Tam reikėjo sustabdyti šachtos darbą bent savaitei. Šachtos viršininkas su tuo nesutiko, nes tam reikėjo gauti Anglies pramonės ministerijos leidimą.

Jam išvykus atostogų, pasitarus su šachtos vyr. mechaniku, kuris buvo suinteresuotas tokia mechanizacija, nes darbininkų trūko – kaliniai važiavo namo ar į tremtį pas šeimas, gerai pasiruošę, išbandę būsimus įrengimus, šachtą sustabdė. Nugriovė visą viršutinę šachtos dalį ir per kelias dienas sumontavo naujus įrenginius. Perdarius šachtą, darbas žymiai paspartėjo, reikėjo mažiau darbininkų. Sugrįžęs iš atostogų viršininkas šachtos nebepažino...

Šachtų valdybos vadovybė vertino S. Žuko nuomonę ir kviesdavo į vadovybės pasitarimus. Šachtų valdybos viršininkė, Maskvoje baigusi kalnakasybos institutą, net ėmėsi iniciatyvos, kad Žukui būtų panaikintas „teistumas“. 1960 metais jam buvo išduotas pasas, kuriame nebuvo įrašo „soglasno položenij o pasportach“, kuris būdavo įrašomas visiems politiniams kaliniams. (Ji buvo įrašyta ir mano tėvelio J.Stonkaus pase, todėl Vilniuje prisirašyti negalėjo.). Tačiau S. Žukas Vilniuje buvo nepageidaujamas. Grįžęs Lietuvon turėjo prisiregistruoti pas motiną Balbieriškyje.

Saugumas S. Žuką lageryje nuolat sekė, tikrino jo laiškus į Lietuvą, pokalbius. Stasys labai mėgo meną, muziką. Pats gražiai piešė.

(Bus daugiau)

Naudingi patarimai

Obuolių pyragas su graikiniais riešutais

Atsiliepdama į redakcijos kvietimą dalytis gerais patarimais, mums parašė laikraščio skaitytoja Rūta Vitkauskienė iš Padovinio, Marijampolės rajono. „Rudens neįsivaizduojame be obuolių pyrago. Jį kepti turbūt yra bandžiusi kiekviena šeimininkė. Aš mėgstu eksperimentuoti, ir jums siūlau obuolių pyrago su graikiniais riešutais receptą,“ – rašo ponia Rūta.

Kepant tradicinio dydžio skardoje, reikės:

3 kiaušinių,
6 šaukštų aliejaus,
6 kaupinų šaukštų miltų,
5 obuolių,
1 saujos gliaudytų graikinių riešutų,
2 šaukštelių vanilinio cukraus,
1 stiklinės cukraus.

Pirmiausia pasiruošiame obuolius. Nuluptus supjaustome kubeliais, riešutus susmulkiname.

Kiaušinius su cukrumi ir vaniliniu cukrumi gerai išplakame su elektriniu plakikliu. Įpylus aliejaus dar paplakti. Suberiame miltus ir atsargiai išmaišome. Jei tešla per skysta, dar įberti miltų, kad ji būtų grietinės tirštumo. Tuomet obuolius ir riešutus suberiame į tešlą ir lengvai išmaišome.

Kepimo skardą, ištiestą kepimo popieriumi, patepame aliejumi ir supilame tešlą. Kepti apie valandą 200 laipsnių temperatūroje. Iškepusį pyragą palikite praaušti.